

*До спеціалізованої вченої ради
Д 41.086.03 в
Національному університеті
«Одеська юридична академія»*

ВІДГУК

**офіційного опонента Чувакова Олега Анатолійовича на
дисертацію Лазаренка Володимира Володимировича
«Кримінально-правова характеристика приховування
кримінального правопорушення: порівняльно-правове дослідження»,
поданої на здобуття наукового ступеню кандидата юридичних
наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право**

Аналіз та вивчення змісту дисертаційної роботи, автореферату дисертації, а також публікацій Лазаренко В.В., дає підставу для відгуку про актуальність обраної теми, про достатній ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та результатів, які виносяться на захист, про досить глибокий і змістовний аналіз питань, пов'язаних із дослідженням кримінально-правової характеристики приховування кримінального правопорушення.

Актуальність теми дисертації не викликає сумніву, вона достатньо повно та змістовно сформульована дисертантом у вступі до роботи та зумовлена новизною погляду автора щодо піднятої проблематики в світлі оновленого кримінального законодавства. Кримінально-правова наука України на сучасному етапі її розвитку має не достатню кількість теоретичних розробок системного характеру, які б присвячувалися комплексному дослідженню проблематиці такого виду причетності як приховування кримінального правопорушення, особливо в розрізі порівняльно-правового аналізу.

Підтримуємо зауваження автора з приводу того, що нині чинна законодавча конструкція приховування кримінального правопорушення не може запропонувати досить точні критерії для вирішення особливостей

кваліфікації та притягнення до кримінальної відповідальності приховувачів, не передбачає однозначні відмежувальні ознаки від суміжних складів кримінальних правопорушень, не враховує всі існуючі проблеми практичної реалізації існуючого складу діяння, що як наслідок може призводити до неправомірного притягнення до відповідальності.

Варто відмітити пропозицію дисертанта щодо необхідності розширення формулювання змісту декриміналізуючої поведінки шляхом доповнення примітки до статті 396 КК України щодо умов звільнення від кримінальної відповідальності за приховування кримінального правопорушення, яку Лазаренко В.В. пропонує викласти в такій редакції: «Особа, яка добровільно заявила про переховування нею особи, що вчинила кримінально протиправне посягання, знарядь і засобів вчинення кримінального правопорушення, слідів кримінального правопорушення та/або предметів, здобутих кримінально караним шляхом до повідомлення їй про підозру у вчиненні нею кримінального правопорушення, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо в її діях не містяться ознаки іншого складу кримінального правопорушення».

Необхідність такого дослідження є очевидною, оскільки воно дає змогу визначити підхід законодавця до принципових положень приховування кримінального правопорушення, які на сучасному етапі свого становлення в науці кримінального права залишаються спірними, остаточно не вирішеними, а також пов'язані із неуніфікованим підходом при кримінально-правовій кваліфікації.

Слід відмітити, що теоретико-методологічна основа дослідження є ґрунтовною та всебічною. Автор досить критично переосмислює наукові доробки відомих вчених, широко використовує емпіричні матеріали, ґрунтовно та змістовно аналізує досвід зарубіжних країн, на основі чого формулює відповідне авторське ставлення до приховування кримінального правопорушення, вивчає історію нормативного становлення та доктринального розвитку, визначає особливості приховування як виду

причетності, глибоко аналізує склад даного кримінального правопорушення, встановлює особливості розмежування зі суміжними складами кримінально караних діянь, та з урахуванням результатів свого дослідження пропонує раціональні та обґрунтовані зміни до нині чинної конструкції складу правопорушення, передбаченого ст. 396 КК України.

У свою чергу, емпіричну базу опонованого дисертаційного дослідження склали статистичні дані органів кримінальної юстиції за період більш ніж 10 останніх років, результати власно проведеного опитування, а також матеріали судової практики за період з 2005 по 2021 рік включно.

Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Метою дослідження дисертант визначив порівняльно-правовий аналіз приховування кримінального правопорушення та розробка науково-обґрунтованих пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення законодавства, що передбачає кримінальну відповідальність за вказане кримінально-каране діяння. Мета дослідження вдало розкривається за рахунок відповідних завдань, виконання яких дає можливість досягти поставленої мети.

Аналіз виконаної дослідницької роботи та змісту автореферату дає підстави стверджувати, що поставлені завдання виконані, а мета дисертації в цілому досягнута. У проведеному дослідженні обґрунтовані і сформульовані положення і висновки, які є новими для науки кримінального права та які автор виносить на захист. Так, автор пропонує принципово нову прогресивну редакцію норми, яка передбачає кримінальну відповідальність за приховування кримінального правопорушення, що повною мірою відповідає тенденціям та вимогам оновленого кримінального законодавства.

Особливо вдалою, на наш погляд, запропоновано дефініцію приховування кримінального правопорушення – як заздалегідь не обіцяну умисну діяльність причетної особи, що вчиняється після закінчення

основного (попереднього) кримінального правопорушення та спрямована на переховування особи правопорушника, знарядь та/або засобів вчинення кримінального правопорушення, слідів кримінального правопорушення та/або предметів, здобутих внаслідок вчинення кримінального правопорушення, у вчиненні якого особа, яка приховує кримінальне правопорушення, ніякої участі не брала.

Підтримуємо позицію дисертанта, що приховування кримінального правопорушення з об'єктивної сторони характеризується винятково активними фізичними діями, спрямованими на переховування правопорушника, знарядь і засобів вчинення кримінального правопорушення, слідів кримінального правопорушення чи предметів, здобутих кримінально протиправним шляхом.

У роботі дисертант приводить вдалі аргументи з приводу доповнення конструкції статті ст. 396 КК України положенням щодо кримінальної відповідальності за вчинення приховування кримінального правопорушення такою кваліфікуючою ознакою як вчинене службовою особою.

Також, у роботі також знаходять своє відображення авторська думка відносно теоретичного положення щодо загального визначення причетності до кримінального правопорушення та його видів, основних ознак та кримінально-правової характеристики.

Заслуговує на увагу той факт, що для проведення комплексного порівняльно-правового дослідження дисертант аналізує кримінальне законодавство близько 30 зарубіжних держав, на основі чого пропонує відповідні висновки та пропозиції.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, викладених у дисертації, авторефераті та наукових працях. Основні положення, висновки та рекомендації, що сформульовані В.В. Лазаренко у дисертації мають достатній рівень обґрунтованості. Автор досяг такого результату за рахунок вдалої постановки проблем, використання

методології дослідження, методів пізнання правових явищ (історичного, діалектичного, формально-юридичного, порівняльно-правового, догматичного, статистичного, методу моделювання, логічного аналізу, соціологічного та інші), які використані автором у взаємозв'язку.

Основні результати дисертації В.В. Лазаренка викладені у 14 публікаціях, 7 із яких опубліковано у збірниках наукових праць, що входять до переліку фахових видань, затверджених МОН України, 1 – у науковому періодичному виданні іноземної держави та 6 тезах доповідей на науково-практичних конференціях, у яких відображено зміст всіх розділів дисертаційної роботи. Результати дослідження доповідалися на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних заходах і є достатньо апробованими. Як впливає з робіт дисертанта, аналізована проблематика для нього не нова, автор послідовно працювала над дисертацією протягом досить тривалого періоду не лише теоретично, а у своїй професійній трудовій діяльності.

Дослідження дисертанта має теоретико-прикладний характер. Що стосується значення рецензованого дослідження для науки кримінального права, то, на наш погляд, це дослідження може бути сприйняте та використане в подальших дослідженнях та розробці питань кримінально-правової характеристики та кримінальної відповідальності за приховування кримінального правопорушення в контексті порівняльно-правового дослідження.

Також, зміст поданого В.В. Лазаренко автореферату дисертації відповідає змісту самої дисертації; дисертація та автореферат оформлені відповідно до вимог МОН України; дисертаційна робота виконана на належному науковому рівні, є самостійним дослідженням, містить наукові положення, які раніше не виносилися на захист, а теоретичні положення підтверджуються емпіричною базою.

Практичне значення одержаних результатів проведеного дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані у:

– науково-дослідній діяльності – при розробці напрямів подальшого вдосконалення кримінального права, з формуванням основних засад попередження кримінально протиправних посягань;

– правотворчій діяльності – при підготовці змін і доповнень до чинного законодавства України;

– правозастосовній діяльності – отримані висновки можуть використовуватися судовими і правоохоронними органами як рекомендації щодо застосування окремих норм кримінального права (Акт впровадження Хмельницької обласної прокуратури від 26 серпня 2021 року);

– навчальному процесі – при проведенні занять з Загальної та Особливої частин кримінального права, спецкурсів «Кримінальні правопорушення у сфері правосуддя», «Кримінальна правопорушення в сфері економіки» та ін. (Акт впровадження НУ «Одеська юридична академія» від 28 вересня 2021 року, Акт впровадження Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова від 4 жовтня 2021 року);

– правовиховній діяльності – при впровадженні положень існуючої кримінально-правової ідеології у правосвідомість фахівців та громадян у цілому.

Отже, результати наукового дослідження дисертанта В.В. Лазаренка можуть бути використані при вирішенні широкого кола проблем наукового, правозастосовного та навчально-виховного характеру, в чому і полягає їх практична значущість.

На підставі вищевказаного, приходимо до висновку, що використання одержаних автором дисертації результатів також може бути реалізоване шляхом опублікування монографії.

Отже, рецензування дисертації Лазаренка Володимира Володимировича дає підстави дійти висновку, що дисертація відповідає вимогам, встановленим до змісту та оформлення дисертації на здобуття

наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Водночас, вказані вище позитивні положення дисертації не виключають наявності у дослідженні положень і пропозицій, які або викликають зауваження, або вимагають додаткової аргументації.

1. Автор дослідження висловлює пропозицію щодо необхідності доповнення санкції ст. 396 КК України за рахунок встановлення покарання, яке не пов'язане з ізоляцією засудженого від суспільства – громадськими роботами; а для пропонованого кваліфікованого складу – альтернативних видів ізоляційного покарання – обмеження волі та позбавлення волі, а також обов'язкового додаткового виду покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Однак, із тексту дисертації не зовсім чітко зрозуміло чим керується дисертант при виборі саме таких видів покарань, а тому вбачається за необхідне додатково почути аргументацію автора на користь встановлення саме такої редакції санкції за вчинення приховування кримінального правопорушення.

2. Однією із концептуальних пропозицій автора є розширення формулювання змісту декриміналізуючої поведінки шляхом доповнення примітки до статті 396 КК України щодо умов звільнення від кримінальної відповідальності за приховування кримінального правопорушення. Дисертант встановлює чіткий етап, момент на якому може існувати звільнення від кримінальної відповідальності особи, яка вчинила приховування кримінального правопорушення. Але такий висновок потребує додаткової аргументації в частині пропонованої часової характеристики цієї підстави звільнення від кримінальної відповідальності.

3. Дисертант пропонує редакцію статті 396 КК України, де передбачає, що приховування кримінального правопорушення – заздалегідь не обіцяна умисна діяльність причетної особи, яка вчиняється після закінчення основного (попереднього) кримінального

правопорушення та спрямована на переховування особи правопорушника, знарядь та/або засобів вчинення кримінального правопорушення, слідів кримінального правопорушення та/ або предметів, здобутих внаслідок вчинення кримінального правопорушення, у вчиненні якого особа, яка приховує кримінальне правопорушення ніякої участі не брала. Однак, нині чинний КК України передбачає кримінальну відповідальність лише за приховування тяжкого чи особливо тяжкого кримінального правопорушення. Тоді як автор дослідження враховує і нетяжкі кримінальні правопорушення. Такий висновок теж потребує додаткової аргументації в частині, чи не суперечитиме таке нововведення окремим принципам кримінального права, наприклад таким як співрозмірність, гуманізм, доцільність.

4. Дисертаційне дослідження містить значну обширну емпіричну базу, яку склали результати вивчення та узагальнення вітчизняної судової практики та статистичних даних правоохоронних органів, однак здається доречним розміщення узагальненої опрацьованої та систематизованої статистичної інформації у вигляді відповідного додатку до роботи, з урахуванням того, що дисертантом охоплено достатній часовий період. Особливо цікавим було би звернутися до аналізу кримінально-правової практики зарубіжних органів поліції та судових інстанцій.

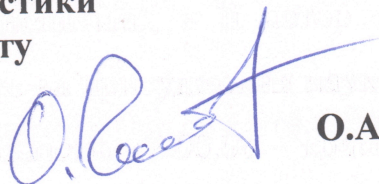
Водночас, характер наведених роздумів щодо окремо взятих моментів у рецензованій праці в цілому не знижує її наукової цінності та завершеності.

Аналіз представленої дисертації Лазаренко Володимира Володимировича «Кримінально-правова характеристика приховування кримінального правопорушення: порівняльно-правове дослідження», свідчать, що в ній містяться результати проведених дисертантом досліджень та отримані нові науково значимі та обґрунтовані результати, які у сукупності вирішують завдання розроблення концептуальних положень науково-прикладної проблеми кримінально-правової природи

приховування кримінального правопорушення в розрізі порівняльно-правового дослідження.

Отже, слід дійти **загального висновку**, що дисертація Лазаренко В.В. на тему «Кримінально-правова характеристика приховування кримінального правопорушення: порівняльно-правове дослідження» відповідає вимогам пунктів 9,11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року № 567 (зі змінами та доповненнями), а її автор – Лазаренко Володимир Володимирович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент
завідувач кафедри кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова
доктор юридичних наук, професор

О.А. Чуваков

